

Doktori (PhD) értekezés tézisei

Test és tanúsítás

Fenomenológiai közelítések Borbély Szilárd költészetéhez

Balázs Katalin

Témavezető: Dr. Baranyai Norbert

DEBRECENI EGYETEM

Irodalom- és Kultúratudományok Doktori Iskola

Debrecen, 2025

a) Az értekezés célkitűzése, a téma körülhatárolása

Az értekezés Borbély Szilárd költészetének tükrében térképezi fel és gondolja tovább az irodalom és a fenomenológia közötti párbeszéd lehetőségét, valamint azokat a tematikus metszéspontokat is igyekszik megvilágítani, ahol a két terület összekapcsolódik és kölcsönösen reflektál egymásra. Tézisem szerint az irodalmi szövegek fenomenológiai megközelítése legitim elméleti keretnek bizonyulhat az értelmezések során, továbbá az irodalmi szövegekre alapozott kutatás lehetőséget nyújthat a fenomenológiai vizsgálódás dimenzióinak bővítésére is.

Nyilvánvaló, hogy az irodalmi szöveg fenomenológiai olvasata más irodalomelméleti megközelítésekhez képest formabontó kísérletezésnek vagy akár regresszív lépésnek is tűnhet, hiszen valóban nem minden szöveg vizsgálható az említett interpretációs keret segítségével. Dolgozatom számos elemzése amellet érvel, hogy Borbély Szilárd bizonyos művei az említett szempontrendszer felől is olvashatók, ami természetesen nem jelenti azt, hogy kizárom más értelmezési távlatok jelentőségét. A kutatás újszerűségét igazolhatja, hogy egy olyan megközelítésre hívom fel a figyelmet, amely programszerűen eddig még jelent meg ebben a gazdag recepciótörténetben.

A vizsgált művek kiválasztását nem csupán fenomenológiai szempontok alakítják, hanem egy tematikus szerveződés is meghatározza. Az értekezés középpontjában olyan szövegek állnak, amelyek az *itt-létet* alapvetően a tapasztalati horizont, a szubjektív testélmények felől faggatják, és amelyekben a holokauszt művészeti reprezentációja, valamint a tanúsítás problémaköre egyaránt előtérbe kerül. Az így meghatározott keresztmetszet értelmében értekezésemben *A Testhez – Ódák és Legendák* (2010) elemzésére helyezem a hangsúlyt, ugyanakkor fenntartom az életművön belüli intertextuális kapcsolódások interpretációs lehetőségét és szükségességét.

Az *ódák* és a *legendák* műfaji megjelölése premodern költészeti hagyományokra hívja fel a figyelmet, utalva a szerző egy korábban megjelent verseskötetére (*Halotti Pompa – Szekvenciák*, 2006), amely tematikusan és szimbolikáját tekintve *A Testhez* előtörténeteként olvasható. E két relevánsnak mondható lírai kötet komparatív elemzésekor a Borbély-életművet aktív figyelemmel kísérő kritikusok arra is felhívják a figyelmet, hogy bár *A Testhez* a *Halotti Pompa* folytatásának tekinthető, Borbély Szilárd ebben a művében szorosán kapcsolódik a 90-

es években megjelent köteteinek grammatizáló, nyelvkritikai lírájához,¹ amely számos esetben a test és a nyelv viszonyrendszerére reflektál. Az úgynevezett „grammatikai önreflexiót” érvényesítő poézis esetében a *Mint minden alkalom*. (1995), a test és a nyelv kapcsolatának szempontjából pedig a *Hosszú nap el* (1993) említhető példaként, és bizonyos tekintetben az *Adatok* (1988) is felsorakoztat olyan poétikai megoldásokat, illetve motívumokat, amelyek *A Testhez* szövegvilágában újraértelmeződnek.

Értekezésemben a vizsgálódás horizontját a lírai életmű korábbi szakaszaira is kiterjesztem. A szövegek poétikai sajátosságainak elemzése során figyelmet fordítok a Borbély-lírat meghatározó motívumok, különösen a test és a tanúsítás, valamint ezek összefüggéseinek fenomenológiai olvasatára. A Borbély-költészet jelentős műveként számontartott *Halotti Pompa* is helyet kap a disszertációban, de kisebb mértékben, mint *A Testhez*. Jóllehet e mű nagyobb mértékű bevonása szélesebb horizontot nyújthatna Borbély test-poétikájának átfogóbb elemzéséhez, szükségessé vált egy olyan határ kijelölése, amely a test és a tanúsítás közötti egyensúlyt megőrizve illeszkedik a dolgozat alapvetően tapasztalati-affektív szempontrendszerre építő elemzéseibe.

Annak érdekében, hogy a fenomenológiai fogalomkészlet alkalmazása az elemzésekben világos és követhető legyen, bevezetésképpen a fő fejezetek (I. és II.) elején néhány alapfogalom rövid áttekintését nyújtom. Az első fejezet bevezetőjében röviden kitérek a testről alkotott tradicionális felfogásra és a téma szempontjából jelentős filozófiai, teológiai és szociológiai elméletekre, hogy érzékeltethessem a fenomenológiai irányvonal különbségét. Továbbá bemutatom a fenomenológiai hagyományban ismert *Leib* és *Körper* dichotómiáját, hogy a szövegelemzésekben megjelenő utalásokat jobban érthetővé tegyem. A második fejezet elején a *tapasztalat* fogalmának aspektusairól teszek említést.

Dolgozatomban nem foglalkozom a holokauszt elnevezés nyelvi problémájával és etimológiájával.² Az általam használt kifejezések (Holokauszt, Soá, Auschwitz) mindegyikével

---

¹ KULCSÁR-SZABÓ Zoltán, *Traumatizált grammatika Borbély Szilárdnál* = Uő, *Jeltelen felhők között. Fejezetek a 20–21. század költészetének alakulástörténetéből*, Bp., Ráció, 2022, 303.

² Giorgio Agamben a 'holokauszt' szó használatát elutasítja. „A 'holokauszt' kifejezésben kapcsolatot találni a bibliai 'olah' (felajánlás istennek) és a gázkamrák közt, nem lehet más, csak csúfolódás: „come una beffa”, ami elfogadhatatlan” – írja Agamben. A szó modern, történelmi értelemben való elterjedésében nagy szerepe volt Wieselnnek, aki később megbánta és szeretne volna visszavonni. Giorgio AGAMBEN, *Quel che resta di Auschwitz. L'archivio e il testimone*, 29. Noha Agamben művének létezik már magyar fordítása (*Ami Auschwitzból marad*, ford. DARIDA Veronika, Bp., Kijárat, 2019.), a dolgozatomban mégis az eredeti szöveget veszem alapul.

a történelmi eseményre utalok – beleértve a zsidóüldözést, a haláltáborokat, a diszkriminációt, a megaláztatást és a megsemmisítést.

b) Előzmények, és az alkalmazott módszerek felvázolása

Az irodalom és a fenomenológia kölcsönös kapcsolatának megállapítása nem új gondolat, pusztán egy – a klasszikus és kortárs fenomenológiában jelen lévő – tendencia explicitté tétele. Fontos látnunk, hogy a fenomenológiának szinte nincs is paradigmája vagy éppen „többparadigmás” tudomány. Nem csupán arról van szó, hogy Husserl folytonosan újakezdi és továbbfejleszti a fenomenológiai programot, vagy, hogy Heidegger eltávolodik mesterétől a *Lét-probléma* felelevenítésével, hanem például Merleau-Ponty *Az észlelés fenomenológiája* bevezetőjében az irodalomban fedezi fel a fenomenológia elfedett eredetét.

A teljesség igénye nélkül hadd említsek néhány olyan esetet, ahol a filozófiai megközelítés egy-egy leírás alkalmával szépirodalmi példákhoz, versidézetekhez fordul elméletei egzaktabb meghatározása érdekében. A kortárs fenomenológiai pszichiátriát képviselő Thomas Fuchs tanulmányaiban gyakran idéz Prousttól. Bernhard Waldenfels a kortárs fenomenológia legjelentősebb képviselője két szépirodalmi munkán keresztül világítja meg az idegen(ség) fenoménjét (Eduard Mörike: *Peregrina*, Albert Camus: *A közöny*). A legjelentősebb egzisztencialisták (Søren Aabye Kierkegaard, Jean-Paul Sartre, Martin Buber) formális és rendszerépítő filozófiai érvelésükben irodalmi nyelvhasználathoz közelítő kifejezésformát is alkalmaznak.

Természetesen nem szabad megfeledkeznünk arról sem, hogy a fenomenológusok alapvetően a tapasztalat intencionális szerkezetét és az életvilág struktúráját próbálják megragadni, így módszerek és irányzatok sokaságát hozzák létre. Retrospektív szemlélettel állíthatjuk, hogy Kierkegaard a filozófiatörténetben mint filozófus és teológus vált ismertté, de művei (pl. *Vagy-vagy*, *Az ismétlés*, *A halálos betegség*) inkább irodalmi („novellisztikus”) alkotásoknak tűnnek, mintsem filozófiai rendszernek. Merleau-Ponty Kierkegaard szépírói-filozófiai műveit „proto-fenomenológiai” leírásokként definiálja, Merleau-Ponty-t követve kijelenthetjük, hogy a kierkegaard-i szorongás, kétségbeesés, választás, melankólia, zárkózottság vagy félreértés ábrázolásakor összemosódni látszik irodalom és fenomenológiai filozófia határa.

Amikor Kierkegaard-nál vagy Merleau-Ponty szuggesztív stílusában az irodalom mint *médium* megjelenik, akkor ezekben az esetekben hiányzik egy kidogozott explicit szabályrendszer, hiszen nem a tudományos törekvés a lényeg. Ezt a relációt vizsgálva a fenti

példák alátámasztanak egy felvetést, mely szerint az irodalmi szövegek kiterjeszthetik a fenomenológiai vizsgálódás dimenzióját és új megvilágítást nyújthatnak bizonyos problémák számára, amelyek eddig inkább sematikusán vagy vázlatosan jelentek meg a fenomenológiai diskurzusokban. Különösen a kortárs lírában kibontakozó jelenségekre gondolok, amelyek például a testtapasztalat, az idegenség, az emlékezés, a traumatizáció, az affektivitás vagy éppen a tanúsítás témái köré csoportosulnak; ezeknek a vizsgálódási tengelyeknek vitathatatlanul fenomenológiai jelentőségük is van.

Az irodalom és a fenomenológia párosítása esetén nehéz olyan világos fogalmi kapaszkodókat találni, amelyek segítik az ember gondolatainak az irodalomtudományos formai keretek között történő kifejezését. A disszertáció célkitűzésével és módszerével szemben azt az ellenvetést lehet megfogalmazni, hogy a filozófiai-fenomenológiai vagy éppen lélektani megközelítéseknek nincs érdemi hozzájárulásuk az irodalmi szövegek értelmezéséhez, amely egyben azzal a következménnyel is járhat, hogy az irodalom (kiváltképp a poézis) sajátlagos teljesítménye olvasatlan marad. Nem kérdés, hogy akár referenciálisan olvasunk, akár a fenomenológia távlatából, akár bármi más felől, mindenképp számot kell vetni a nyelvi-poétikai alakítottság tényezőivel. Azonban azt is látnunk kell, hogy nem olvasható minden szöveg *kizárólag* a megalkotottság poétikai távlatából, és a dolgozat nem is szeretne erre a feladatra vállalkozni – pontosabban, elsősorban nem erre a feladatra szeretne koncentrálni. Ha a célja pusztán a szöveg megalkotottságának vizsgálata lenne, féltő, hogy a jelen idő perspektívájából jobbra csak olyan interpretációk szintézisét hozná játékba, amelyeket a recepciótörténetben az irodalomtudományos tanulmányokból *már eddig is tudunk*.

A disszertációban megpróbálok a hagyományos megközelítésektől elmozdulni, és azt a nézőpontot képviselni, hogy az irodalmi művek értelmezése nem merülhet ki pusztán a nyelv működésének vagy működtetésének (poétikai) vizsgálatában. Ezzel nem azt állítom, hogy hagyjuk figyelmen kívül a nyelvi összetettséget, hanem azt, hogy a poétikai megközelítés mellett (vagy éppen annak részeként) más típusú olvasatok bevonására is szükség van. A fenomenológiai értelmezési stratégia alkalmazásával olyan új és eddig rejtve maradt perspektívák tárulhatnak fel az olvasat során, amelyek a recepció figyelmét elkerülték, ám jelentős mértékben gazdagíthatják a Borbély-művek értelmezésének eddigi horizontját. Meglátásom szerint a fenomenológiai megközelítésnek nélkülözhetetlen szerepe van a testesült lét feszültségeit feltáró szövegek rejtett utalásainak értelmezésében és mélyebb megértésében.

Bagi Zsolt A *körülírás* című munkáját módszertani előzményként tartom számon. Írásában Nádas Péter *Emlékiratok* könyvét elemzi fenomenológiai szemszögből és magát a művet egyfajta „fenomenológiai beszámolóknak” tekinti. „Ez a regény számunkra ugyanis

valójában több mint csupán az irodalmi nyelv fenomenológiájának tárgya, benne felmerülni látjuk mindazokat a problémákat is, amelyek a fenomenológiát érintik.”³ Bagi Zsolt eljárásának nem az a célja, hogy megtagadja az irodalmi elemzés strukturalista, formalista, posztmodern stb. formáit, hanem csupán zárójelbe teszi őket, és főként Heideggert követve a szövegben rejlő újdonságot és idegenséget igyekszik megragadni. Azt a sematizálhatatlan többletet, amely napjaink fenomenológiai diskurzusában az *ősbenyomás*, a *Másik* vagy az *idegenség* fogalmaival reprezentálható. Bagi Zsolt az irodalmi nyelv önadottságát hangsúlyozza: „Az irodalmi nyelv immanenciájának önadottságán azt értjük, hogy mindig lehetőségünk van az irodalmi szöveg értelmét önmagában tekinteni, azaz függetlenül annak értelmezésétől.”⁴ Vagyis történeti vagy pszichológiai kontextusok helyett tekintsünk úgy a szövegre, mint aminek saját kontextusa van. A saját kontextus nem a „szerző szándéka”, egy végső referencia. Bagi arra hívja fel a figyelmet, hogy az értelmezés és az értelmezett között legyen nagyobb a távolság, mint ahogyan azt a hermeneutika gondolja. Ez a distinkció megfelel az intencionális aktus és az intencionális tartalom közötti fenomenológiai különbségnek. Bagi szerint ez az értelmezés és az értelmezendő közötti „hézag” felvillantja a szövegben rejlő „tisza lehetőségek” horizontját; a „még meg nem értett preontológiai lehetőségekre” helyezi a hangsúlyt. Az *Emlékiratok könyve* elemzésében az élményszerűség elsőbbsége miatt válik fontossá a fenomenológiai olvasat, a műolvasás szinte testi-észleleti élménnyé válik.

Az eleven és a fizikai test vagy a fenomenológiai idegen meghatározó sajátossága Borbély Szilárd költészetének is. *A Testhez* és *Halotti pompa* című kötetek egyes darabjai sok esetben visszataszító, zsigeri és naturális benyomásokat váltanak ki, az elidegenült megtestesülés olyan formájával találkozhatunk, ahol az életen túli létezés absztrakciója a test undorító és megvetendőnek tartott járulékaival keveredik. Idegentapasztalatokkal és normasértésekkel szembesülünk, amelyek provokatív módon a fenomenológiai szemlélet határait is megmutatják.

c) Az értekezés eredményeinek tézisszerű felsorolása

Az értekezés első fejezetében azt a kérdést járom körül, hogy milyen módon jelenik meg Borbély Szilárd költészetében – akár rejtett formában is – a *test* mint (fenomenológiai) alaprobléma. A test-motívum változását csak közvetett módon kívánom figyelemmel követni

---

³ BAGI Zsolt, *A körülírás. Nádas Péter: Emlékiratok könyve*, Pécs, Jelenkor, 2005, 24.

⁴ *Uo.* 14.

az életműben, és nagyobb hangsúlyt helyezek arra a kérdésre, hogy Borbély Szilárd poétikája milyen szerepet szán a test ontológiájának a kortárs irodalomban.

A testmotívum szerepe és jelentésrétegei Borbély Szilárd korai költészetében című fejezetben azzal a hipotézissel élek, hogy Borbély Szilárd lírájában a test – kezdettől fogva – meghatározó szerepet tölt be. Elemzésemben első lépésként megvizsgálom, hogy az első lírai korszakra vonatkozó recepciótörténet – különös tekintettel az *Adatok* (1988) és *Hosszú nap el* (1993) kötetekre – milyen mértékben vezet el a test (re)prezentációk felfedezéséhez. E fejezet elemzése új olvasati lehetőséget kínál a költői nyelv és a test kapcsolatának értelmezésében, s egyúttal hozzájárulnak az általában két korszakra osztott lírai pálya összetettebb megértéséhez. Tézisem szerint a test motívuma Borbély Szilárd életművének korai szakaszában is mélyebb társadalmi kérdések hordozójaként van jelen, és költői világának szinte egészét átható ontológiai dimenzióvá szélesedik: az *Adatok* és a *Hosszú nap el* megalapozzák annak a poétikai irányvonalnak a fejlődését, amely az irodalom határait feszegetve új utakat keres a nyelvvel nem rendelkező világok megszólítására a „testté lett vers” szellemiségében.

Az első fejezet további elemzéseiben a fenomenológiai filozófiában ismert *Leib* és *Körper*, a megélt és az organikus test szembeállítását kiemelve egy olyan szempontra irányítom a figyelmet, amely a kritikai észrevételek között még nem szerepelt.⁵ A verselemzésekben részben arra mutatok rá, hogy a – Leib–Körper különbségét nem ismerő, magyar nyelven írott – szépirodalmi alkotásokban hogyan jelennek meg a két német kifejezéssel jelzett testszemléletmódok, és miként képesek új perspektívákat nyújtani az értelmezésben. Az elemzések keretében egyrészt kiemelem a Leib–Körper polaritásán alapuló fenomenológiai megközelítés relevanciáját, másrészt bemutatom, hogy milyen alapvető szövegbeli érzéskaraktereken keresztül nyilatkozik meg a test kultúra és természet közötti oszcillációja, ami a költészet nyelvén képes kifejeződni. Más szavakkal: feltárom, hogyan jelenik meg Borbély Szilárd verseiben a megélt test tapasztalata, és miként artikulálódik ez a tapasztalat a szimbolikus és kulturális üzenetekkel terhelt társadalmi test különböző rétegei alatt. Tézisem értelmében a *Leib* (megélt test) és a *Körper* (fizikai test) polaritása több rétegben is felbukkan az életműben. *A Testhez* című kötet elemzésével szintén rámutatok a testet érintő kettősség működésére. Ezt a kettősséget egyrészt az ódák és a legendák dinamikus, váltakozó

---

⁵ Tudomásom szerint Széplaky Gerda tanulmányának lábjegyzetében tesz egyedül említést arról, hogy a 20. századi filozófiában a fenomenológia tematizálta elsőként a test kettősségének problémáját, de elemzésében nem követi e két fogalom megkülönböztetésének tradícióját. SZÉPLAKY Gerda, *A halott test grammatikája*, Helikon, 2011/1–2, 152.

kapcsolatának struktúrája hozza létre, másrészt a legendákban és ódáknban a versbeszélők a (saját) testhez fűződő viszonyának dilemmái és narratív megnyilvánulásai tárják fel.

A Szerencsétlenség és szégyen mint testközeli tapasztalat Borbély Szilárd prózai és lírai alkotásaiban című fejezetben az *Árnyképrajzoló. Körülírások* (2008) egyik novelláját (*Feljegyzések az irodalomról*), valamint a korai lírai munkák közül a *Mint. minden. alkalom.* (1995) és az *Ami helyet* (1999) kötetek néhány, a szégyen és a szerencsétlenség tapasztalatát megjelenítő szövegét elemzem, amelyek lehetővé teszik az említett affektusok testfenomenológiai vizsgálatát. Ebben a fejezetben amellet érvelek, hogy a szégyen értelmezése nem lehet teljes Weil szerencsétlenség fogalmának figyelembe vétele nélkül, ugyanis Borbély szövegei nem egyszerűen a szégyen pusztá jelenlétét, hanem a „dekreáció” alakzatát tárja elénk, amely az „én” radikális feloldására, a személyiség teljes eltűnésére irányuló, önmegsemmisítő törekvést jelent. A „dekreáció” fogalmával érzékelhetővé teszem a szégyen és a szerencsétlenség közötti lényeges különbséget. Ezt követően a szégyen és a (heideggeri) szorongás összefüggéseit vizsgálom és rávilágítok arra, hogy Borbély Szilárd a kulturális és társadalmi tényezők bevonásával olyan aspektussal gazdagítja a szorongás tapasztalatát, amely Heidegger filozófiájában nem jelenik meg expliciten. Elemzésemben feltárom, hogyan formálja át Borbély szövegvilága a szorongás jelentésrétegeit, és kapcsolja azt össze a szégyen érzésével, új értelmezési távlatokat nyitva ezzel az egzisztenciális tapasztalatok vizsgálatában.

A megélt test önismerete című fejezetben *A Testhez* legendáinak részletes elemzésére térek ki, folytatva annak vizsgálatát, hogy a szerencsétlenség milyen szerepet játszik a női testtapasztalatban. Ugyanebben a fejezetben értekezek arról, hogy a nők és anyák hogyan válnak áldozattá az őket körülvevő társadalomban, és az áldozat fogalmának milyen jelentéstartományai rajzolódnak ki *A Testhez* történeteiben, hogyan írják át az áldozat jelenségének kulturális vagy éppen hétköznapi jelentéskörét. Konklúzióm szerint, míg az anyaság és nőiség ambivalenciáit feldolgozó átiratokban egy egyedülálló és ellentmondásos áldozatpozícióval találkozunk, amely a *sacrifice* és a *victim* áldozattípusok határán helyezkedik el, addig a holokauszt-történetek adaptációi, valamint a kötet egyetlen nemi erőszakkal foglalkozó szövege (*A tízezer*) a *victim* áldozattípus mellett, a *homo sacer* figurájával is párhuzamba állíthatók.

Az első fejezet utolsó szakaszában (*Az ódák „testetlensége”*) *A Testhez* ódáit elemezve a test és a nyelv feszültségben álló kapcsolatára, valamint a nyelv – a test megírásában és átírásában szerepet játszó – diszkurzív hatalmának domináns jelenlétére világítok rá. Az ódák eltárgyasító, tudományos nyelvezetét az észlelő, de át nem élt testiség (azaz a fizikai test, vagy

Körper) szólamaiként interpretálva a második fejezet fő megállapításának alapját készítem elő, miszerint a *megélt* testnek kulcsfontosságú szerepe van a tanúsítás etikájában, ilyen módon teremtve kapcsolatot a test és a tanúsítás fejezetei között.

Az értekezés második fejezetét annak a kérdésnek szentelem, hogy miként jelenik meg a holokauszt narratívája *A Testhez* és a *Halotti Pompa* című kötetekben, különös figyelmet fordítva a *tanúsítás* problémakörére. Míg *A Testhez* legendái esetében a holokauszt-irodalommal kapcsolatban felmerülő alapvető témákat és problémákat elemzem (kezdve a megjelenítő nyelv kudarcától, a tanúsítás megvalósulásának lehetőségén/lehetetlenségén át, a befogadó affektív [etikai] viszonyulásáig), addig a *Halotti Pompában* a „jóvátehetetlen jóvátétel” poétikai megnyilvánulásának aspektusait vizsgálom, közös értelmezési horizontot teremtve az Otto Moll-szekvencia és Pilinszky *Nincs több* című versének összevetésével. A második fejezet elemzése – a rezponzív fenomenológiai hagyomány legfontosabb alapvetéseit figyelembe véve – konstitutív elemként kívánják integrálni a testi-affektív dimenziót a tanúsítás hermeneutikájába.

„*Amit nem lehet se elviselni, se kimondani*”. *A tanúsítás lehetetlenségének színrevitele Borbély Szilárd legendáiban* című fejezetben arra összpontosítok, hogy a tanúsításnak milyen lehetőségei és korlátai bontakoznak ki, hogyan képesek a legendák számot adni a megélt szenvedésről, és milyen viszony alakul ki a tapasztalat és annak nyelvi kifejezése között. E fejezet végén arra a megállapításra jutok, hogy bár Borbély Szilárd ahhoz a nézethez látszik közel kerülni, amely a valódi tanú pozícióját az áldozatában azonosítva lényegében lehetetlennek minősíti a tanúskodó beszédet, eközben olyan tanúságtételi struktúrára épít, amely éppen ebben a lehetetlenségben határozza meg a tanúskodás feltételeit. A legendák szövegei azt a paradoxont ragadják meg, hogy a trauma kifejezése és tanúsítása sohasem lehet teljes, mert mindig megmarad egy hiány vagy törés. Ez a hiány azonban nem gyengíti, hanem éppen ellenkezőleg, erősíti a tanúsítást azáltal, hogy állítja a kimondatlan jelenlétét. A tanúsításnak ellenálló beszéd, a tanúsíthatatlanság egyfajta tanúsítása ugyanakkor továbbra is implikálhatja azt az jelentést, hogy a legteljesebb vallomás Auschwitzról mégiscsak az, ami nem maradhatott meg élő szóban, de élővé lehet tenni az írás által – ahogyan élővé kell tenni a túlélők vallomásait is.

A tanúsítás fenomenológiája című fejezetben továbbra is a legendák poétikai teljesítményéhez kapcsolódva arra mutatok rá, hogy a testnek kiemelt szerepe van a tanúsítás hermeneutikájában, ugyanis a szövegek befogadása nemcsak teoretikus és reflektív módon történik, hanem testi és affektív megértésről is beszélhetünk. A *megélt* testben lezajló folyamatok magyarázatra és kifejezésre várnak, vagyis az interpretáció legitim részét

képezhetik. Ezen elvekre alapozva fogalmazom meg a dolgozat központi tézisé, miszerint a szövegekkel, a tanúságtevők elbeszéléseivel való találkozás affektív hatásai egy olyan etika irányába mutatnak, amely képes ténylegesen autentikus tanúvá avatni az olvasót. A tanúsítás etikája ebben az értelemben nem valami tanult, külső hatásokból eredő viszonyulás eredménye, hanem a megélt testből fakadó idegentapasztalat, amely a tanúk által való érintettség nyomait hordozza magán.

Nyilvántartási szám: DEENK/20/2025.PL
Tárgy: PhD Publikációs Lista

Jelölt: Balázs Katalin

Doktori Iskola: Irodalom- és Kultúratudományok Doktori Iskola

MTMT azonosító: 10052913

A PhD értekezés alapjául szolgáló közlemények

Magyar nyelvű könyvrészletek (1)

1. **Balázs, K.:** A megélt test önismerete: A Leib-Körper viszony vizsgálata Borbély Szilárd A Testhez című kötetében.

In: Test-történetek : Tanulmányok a Történeti Kollégium konferenciájának előadásaiából.

Szerk.: Kovács Janka; Lászlófi Viola; Matolcsi Réka; Barát Bence, ELTE BTK Történeti Kollégium, Budapest, 109-123, 2018. ISBN: 9789634890034

Magyar nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (5)

2. **Balázs, K.:** A testmotívum szerepe és jelentésrétegei Borbély Szilárd korai lírájában.
Magyar művészet. 13 (1), 54-61, 2025. ISSN: 2064-3799.
3. **Balázs, K.:** A kötelező áldozat - A Testhez.
Parnasszus. 2024 (3), 57-75, 2024. ISSN: 1219-3275.
4. **Balázs, K.:** A szegény a test börtöne: Szerencsétlenség és szegény mint testközeli tapasztalat
Simone Veil és Borbély Szilárd írásaiban.
Vigilia. 88 (10), 932-940, 2023. ISSN: 0042-6024.
5. **Balázs, K.:** A tanúsítás fenomenológiája.
Tiszatáj. 75 (6), 80-87, 2021. ISSN: 0133-1167.
6. **Balázs, K.:** "Amit nem lehet se elviselni se kimondani": A tanúsítás problematikája Borbély Szilárd legendáiban.
Vigilia. 83 (3), 193-199, 2018. ISSN: 0042-6024.

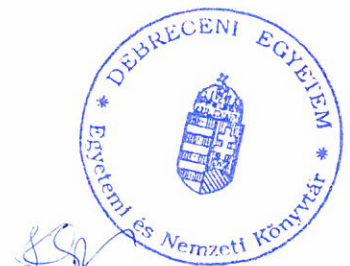
További közlemények

Magyar nyelvű könyvrészletek (1)

7. **Balázs, K.:** Töredékek.

In: Derengő sugarak : Alkotói antológia Monorról / vál. és szerk. Hajdú Zoltánné, Pillangó

Kiadó, Monor, 10-16, 2017. ISBN: 9786158007658

Magyar nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (6)

8. **Balázs, K.:** A bűn jelentése A szorongás fogalmában és A halálos betegségben - Az egzisztencia válságának kierkegaardi fenoménjei: bűn, szorongás és kétségbeesés.
Nagyerdei Almanach. 7 (14), 41-58, 2017. EISSN: 2062-3305.
9. **Balázs, K.:** Ismerős idegenség - idegen ismerősség.
Vörös Postakocsi. 2016, 1-7, 2016. ISSN: 1789-4697.
10. **Balázs, K.:** Egy kapcsolat margójára és azon túl.
Vigilia. 79 (11), 838-844, 2014. ISSN: 0042-6024.
11. Horváth, L., **Balázs, K.:** Szorongás és énhasadás: A kierkegaard-i bűn és szorongás modern lélektani interpretációi.
Magyar Filoz. Szle. 57 (3), 106-126, 2013. ISSN: 0025-0090.
12. **Balázs, K.:** Transzcendencia és alteritás: Belső dialógus és a felelősség etikája.
Szkholon. 11 (2), 118-126, 2013. ISSN: 1785-0479.
13. **Balázs, K.:** A Vagy-vagy narratopoétikai megközelítése.
Nagyerdei Almanach. 1, 1-12, 2012. EISSN: 2062-3305.

Magyar nyelvű tudományos közlemények külföldi folyóiratban (2)

14. **Balázs, K.:** Megérteni a tapasztalat felől, amit a megértés felől nem lehet.
Irod. szle. 60 (10), 86-94, 2017. ISSN: 1336-5088.
15. **Balázs, K.:** In memoriam Glaukóma: Áfra János Glaukóma című művének fenomenológiai-pszichológiai interpretációja.
Híd. 1, 32-37, 2014. ISSN: 0350-9079.

Egyéb folyóiratközlemények (3)

16. **Balázs, K.:** Áfra János: Rítus.
Vigilia. 83 (10), 796-797, 2018. ISSN: 0042-6024.
17. **Balázs, K.:** Létlenyomat a Szelencében: Gondolatok Menyhért Anna költészete kapcsán.
Partium. 1, 64-66, 2011. ISSN: 1216-7525.
18. **Balázs, K.:** Ontológiai késztetés: Czimer Györgyi: A nő titkai.
Kulter.hu 7, [1-3], 2011.

A DEENK a Jelölt által az iDEa Tudóstérbe feltöltött adatok bibliográfiai és tudományometriai ellenőrzését a tudományos adatbázisok és a Journal Citation Reports Impact Factor lista alapján elvégezte.

